

Biuletyn Informacji Publicznej Polskiej Akademii Nauk

Adres artykułu: <https://bip.pan.pl/artukul/56-923-niski-poziom-zaszczepienia-spoleczenstwa-w-polsce-szkodzi-gospodarce-stanowisko-nr-29-z-7-lutego-2022-r>

Niski poziom zaszczepienia społeczeństwa w Polsce szkodzi gospodarce (stanowisko nr 29 z 7 lutego 2022 r.)

W sytuacji nagminnego lekceważenia zasady MDDW (maseczka, dystans, dezynfekcja i wietrzenie) niski poziom zaszczepienia społeczeństwa szkodzi gospodarce. Epidemia, z którą zmagamy się obecnie, prawdopodobnie niedługo wygaśnie. Jednak po niej nieuchronnie przyjdą kolejne. Pamiętajmy o ważnej lekcji z obecnej epidemii – rygorystyczne przestrzeganie zasad profilaktyki i powszechne szczepienia chronią nie tylko zdrowie społeczeństwa, ale także gospodarkę kraju.

Na pandemię zwykło się patrzeć z dwóch perspektyw. Jedna z nich dotyczy zdrowia, druga funkcjonowania gospodarki. Działania chroniące zdrowie społeczeństwa i te osłaniające gospodarkę wydają się wzajemnie wykluczać. Na przykład obostrzenia podejmowane w celu ograniczenia liczby chorych w pierwszych miesiącach epidemii COVID-19, w tym zamknięcie działalności wielu przedsiębiorstw, w dużym stopniu osłabiły gospodarkę. Z kolei wprowadzanie „słabych” obostrzeń w późniejszych okresach epidemii, gdy gospodarka mocno już ucierpiała na jej skutek, często nie ograniczało liczby zachorowań w pożądanym sposób.

Tymczasem alternatywa „albo zdrowie obywateli, albo zdrowa gospodarka” jest pozorna. Jest wręcz odwrotnie. **Zdrowe społeczeństwo zapewnia dobre funkcjonowanie gospodarki, a dobrze działająca gospodarka jest niezbędna, by chronić zdrowie społeczeństwa.** Obecnie mamy do dyspozycji narzędzia, które umożliwiają walkę z pandemią bez zamykania gospodarki. Są nimi szczepienia i zasada MDDW (maseczka, dystans, dezynfekcja, wietrzenie). O tym, że rygorystyczne stosowanie zasad profilaktyki (MDDW) pozytywnie wpływa zarówno na zdrowie, jak i na gospodarkę, świadczy przykład Tajwanu, [co opisaliśmy w stanowisku 26](#). Szczepionki przeciw COVID-19 są najlepiej zbadanymi szczepionkami w historii medycyny i wiemy, że odmowa korzystania z nich zwiększa ryzyko zakażenia, choroby, powikłań, a nawet śmierci. **Brak zdecydowanych działań promujących szczepienia i przestrzeganie zasad MDDW osłabia nie tylko stan zdrowia społeczeństwa i**

obciąża system ochrony zdrowia, ale także osłabia gospodarkę.

Gospodarka w pandemii

Głównymi czynnikami, które w 2022 r. będą negatywnie oddziaływać na polską gospodarkę są:

- **ciągle trwająca epidemia COVID-19** związana ze znanymi obecnie i ewentualnie nowymi wariantami SARS-CoV-2,
- **niski poziom zaszczepienia społeczeństwa,**
- **wysoka inflacja,**
- **nadwyżęzone finanse publiczne.**

Oznacza to, że pandemię należy traktować jako zjawisko, w którym **zdrowie obywateli i gospodarka państwa są ze sobą nierozzerwalnie związane**. Obecnie rośnie ryzyko, że z ewentualnymi kolejnymi falami pandemii gospodarka będzie sobie radzić coraz gorzej.

W 2020 roku, podobnie jak miało to miejsce w przypadku większości gospodarek świata, polska gospodarka przeszła recesję. Jej głębokość była na średnim poziomie w porównaniu do innych krajów Unii Europejskiej (UE), a w 2021 roku – znów podobnie jak w gospodarce światowej – nastąpiło zdecydowane odbicie¹. Brak głębokiego kryzysu w 2020 roku i szybkie odbicie gospodarcze w 2021 roku było możliwe dzięki kombinacji trzech czynników.

Pierwszym było wprowadzenie – na całym świecie – **hojnych i powszechnych pakietów fiskalnych**, w Polsce w formie „tarcz antykryzysowych”. Dzięki temu nie nastąpiły bankructwa firm i nie wzrosło bezrobocie, co zazwyczaj towarzyszy kryzysom. Pozwoliło to utrzymać potencjał wytwórczy gospodarki (stronę podażową) oraz dochody ludności (stronę popytową). Była to właściwa reakcja na kryzys – wspólna wszystkim gospodarkom dotkniętym obostrzeniami – zgodna z konsensusem akademickim i zalecana przez instytucje międzynarodowe^{2, 3}.

W polskiej gospodarce dodatkowo wystąpiły dwa czynniki. Jeden z nich był związany ze specyficzną strukturą tej gospodarki – **mniejszy niż w innych krajach UE sektor usług**, w którym straty w czasie obowiązywania obostrzeń są największe. Drugi to **stosowanie od czerwca 2020 r. „słabych” obostrzeń**, które w niskim stopniu ograniczały aktywność gospodarczą, lecz niestety nie były skuteczne w ograniczaniu epidemii. Przyczyniło się to do jednych z najwyższych na świecie fal zachorowań i zgonów. W Polsce podczas drugiej i trzeciej fali jesienią 2020 i wiosną 2021 r. miało

miejsce prawie 140 tysięcy nadmiarowych zgonów, a jesienią w 2021 r. ponad 50 tysięcy⁴. Oznacza to, że przy nierygorystycznym stosowaniu zasad MDDW i niskim zaszczepieniu społeczeństwa w Polsce skala obostrzeń była niewystarczająca.

Bilans ryzyk gospodarczych w 2022 r.

Tarcze antykryzysowe na początku pandemii były wprowadzane, gdy polska gospodarka znajdowała się w bardzo komfortowej sytuacji: niski poziom długu publicznego (46% PKB na koniec 2019 r.) i historycznie niski poziom kosztów jego obsługi⁵ oraz wysokie prognozy wzrostu gospodarczego (3,1% wg IMF⁷), choć inflacja już wtedy była wysoka (4,6% w marcu 2020⁶). Jednak dzisiaj gospodarcze skutki działań ratunkowych związanych z walką z pandemią to znacząco wyższy poziom długu (59% PKB w II kwartale 2020⁵) i jeszcze wyższa inflacja, która sięgnęła w grudniu 8,6%⁶, a według ekonomistów będzie nadal rosnać⁷. **Podniesiony poziom długu publicznego jest ceną za to, że kryzys COVID-19 nie doprowadził do wysokiego bezrobocia i fali bankructw, ale inflacja nie musiała i nie powinna była być tak wysoka.** Na ryzyko podniesionej inflacji zwracano uwagę od początku pandemii⁸. Niepokój budzi to, że władze monetarne przez cały okres pandemii nie uwzględniły tego ryzyka w swojej komunikacji ze społeczeństwem. **Zła komunikacja banku centralnego może doprowadzić do tak zwanego „odkotwiczenia” oczekiwań inflacyjnych w gospodarce.** Jest to zjawisko, w którym na skutek rosnącej inflacji społeczeństwo zaczyna oczekiwać, że będzie ona rosła nadal. W takiej sytuacji inflacja zaczyna rosnąć „sama z siebie” – firmy podnoszą ceny nawet bez bezpośredniej presji kosztowej. W Polsce zaczynamy obserwować pierwsze symptomy tego zjawiska. Stąd zrozumiałe jest, dlaczego inflacja budzi dzisiaj tak wielkie emocje i słuszne obawy ekonomistów i społeczeństwa⁹.

Dług publiczny jest dzisiaj blisko konstytucyjnej granicy 60% PKB, a walka z inflacją będzie zwiększać koszty jego obsługi. Władze monetarne, które podejmują decyzje o wysokości stóp procentowych, stoją przed trudnym dylematem, w którym każdy scenariusz niesie ze sobą ryzyko. Z jednej strony niedostateczna reakcja oznacza ryzyko utrwalenia się inflacji na wysokim poziomie, z drugiej strony zbyt mocna reakcja zwiększa ryzyko spowolnienia gospodarczego. Polska polityka gospodarcza znalazła się w trudnym momencie, dużo trudniejszym niż w marcu 2020 r. Dzisiaj przeprowadzenie operacji na skalę „tarcz antykryzysowych” byłoby dużo bardziej ryzykowne niż na początku kryzysu COVID-19. W związku z wariantem Omikron i niskim poziomem zaszczepienia społeczeństwa, polska gospodarka znalazła się w wyjątkowo ryzykownej sytuacji.

Stała niepewność związana z utrzymującą się epidemią niesie za sobą szereg

ryzyk, które wpływają na gospodarkę. W pierwszej kolejności jest to zagrożenie zdrowia i życia obywateli, czyli ryzyko bezpośrednie zakażenia i choroby oraz pośrednie odmowy lub opóźnienia świadczeń zdrowotnych z powodu obciążenia systemu ochrony zdrowia przez chorych na COVID-19. Nieopanowana epidemia oznacza również konieczność podejmowania decyzji ekonomicznych i finansowych z ryzykiem słabych obostrzeń czy lockdownów, co zwiększa poziom niepewności i utrudnia planowanie. Prowadzi to do spadku inwestycji w sektorze przedsiębiorstw. Obostrzenia niosą ze sobą ryzyko bezrobocia i bankructw w sytuacji, w której o hojną pomoc publiczną będzie trudniej niż na początku pandemii. Inflacja natomiast utrudnia planowanie budżetów domowych.

Na powyższe zjawiska nakłada się **kryzys zaufania do instytucji publicznych** i błędy decydentów w komunikacji ze społeczeństwem. Polacy nie wiedzą, jak rząd planuje przeciwdziałać nawrotom pandemii ani jak władze monetarne planują przeciwdziałać inflacji.

Dynamiczna odbudowa czy nawroty epidemii

W przeciwieństwie do 2020 r. posiadamy dzisiaj skuteczne narzędzie, które pozwala znacznie zredukować opisane wyżej ryzyka. Jest nim szczepienie.

Zbudowanie odporności na poziomie indywidualnym pozwoli nie tylko uniknąć poważnych konsekwencji zdrowotnych COVID-19, ale także bezpiecznie pracować, uczyć się i podejmować aktywności społeczne. Natomiast zbudowanie odporności w skali społeczeństwa pozwoli gospodarstwom domowym bezpiecznie planować, firmom inwestować, a rządzącym prowadzić przewidywalną politykę gospodarczą i pieniężną.

Zapewnienie odporności na infekcję wirusem SARS-CoV-2 pozwoliłoby gospodarce na dynamiczną odbudowę. Zlekceważenie tego wymogu grozi nawrotami pandemii i obostrzeń, które będą negatywnie wpływały na polską gospodarkę. Jeśli się powszechnie nie zaszczepimy, to obecna, piąta fala pandemii może nie być ostatnia z tak poważnymi następstwami zdrowotnymi i gospodarczymi. **Obawiamy się scenariusza, w którym kraje o wysokim odsetku zaszczepionych wrócą na ścieżkę szybkiego wzrostu, podczas gdy kraje, w których ten odsetek jest niski, będą rozwijały się wyraźnie wolniej.** Na takie ryzyko wskazują również instytucje międzynarodowe, np. Międzynarodowy Fundusz Walutowy¹⁰ i Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju¹¹. O tym, że zmierzamy w tym kierunku, świadczą przykłady z ostatnich dni. W czasie gdy gospodarki prawie w pełni zaszczepionych społeczeństw Danii, Wielkiej Brytanii i Norwegii znosiły ostatnie obostrzenia, w Polsce zdecydowano o ponownym zamknięciu szkół i przejściu na tryb nauki zdalnej. **Obecnie w Polsce brakuje motywacji i realnych zachęt, by się szczepić.** Co więcej, brak

szczepienia w żadnym stopniu nie ogranicza życia społecznego w naszym kraju, w przeciwieństwie do większości krajów Europy Zachodniej.

Gospodarczy dług COVID (long COVID)

Opisywane są już długotrwałe skutki zdrowotne, jakie może spowodować przechorowanie COVID-19. Podobnie epidemia COVID-19, nawet gdy ustąpi, może pozostawić długotrwałe negatywne skutki w gospodarce. Może się to wydarzyć na skutek działania trzech mechanizmów. **Pierwszym jest długotrwałe pogorszenie stanu zdrowia społeczeństwa** przez opóźnioną diagnostykę i ograniczone leczenie chorób innych niż COVID-19 z powodu obciążenia systemu ochrony zdrowia w czasie pandemii oraz na skutek szkód w zdrowiu psychicznym. **Drugim jest obniżony poziom inwestycji w pracowników, kapitał fizyczny i nowe technologie firm**, które w ostatnich dwóch latach były zmuszone całkowicie skupić się na przetrwaniu w czasie pandemii. **Trzecim może być obniżony kapitał ludzki uczniów** dotkniętych zamykaniem szkół w czasie pandemii. Straty edukacyjne mogą doprowadzić do niższych umiejętności, a te w przyszłości do niższych płac, a więc słabszej dynamiki całej gospodarki w bardzo długim horyzoncie czasowym¹².

Europejski program odbudowy

Bardzo cenną inicjatywą w tej sytuacji jest wspólny program odbudowy gospodarczej w Unii Europejskiej: **NextGenerationEU**¹³. Ma on polegać na zapewnieniu środków na odbudowę gospodarek europejskich po pandemii COVID-19. Środki na program będą pozyskane na poziomie wspólnotowym poprzez emisję wspólnego długu i nowe podatki na poziomie UE (w tym na przykład podatek cyfrowy i graniczny podatek węglowy). Polska może otrzymać z tego programu prawie 60 mld euro, w tym ok. 24 mld euro w formie bezzwrotnych grantów, a resztę w formie niskooprocentowanych pożyczek¹⁴. Korzyści z europejskiego programu odbudowy są dwojakie.

- Po pierwsze, jest to transfer do polskiej gospodarki środków, których nie udałooby się pozyskać tak niskim kosztem.
- Po drugie, są to środki celowe, które zgodnie z wytycznymi UE – i wytycznymi zapisanymi również w polskim Krajowym Programie Odbudowy (KPO) – mają być inwestowane w transformację cyfrową i w kierunku zielonej energetyki.

Największym plusem tego programu jest to, że nadaje on inwestycjom kierunek i długoterminową perspektywę, o którą zazwyczaj trudno jest zadbać politykom krajowym. Obecny konflikt polityczny polskiego rządu z Unią Europejską już doprowadził do opóźnienia przyznania środków z KPO. Jego odrzucenie byłoby

niewybaczalnym błędem. Nie tylko pogorszyłoby obecny bilans ryzyk w polskiej gospodarce, ale również obniżyłoby perspektywy rozwoju Polski w dłuższej perspektywie czasowej.

Dlatego apelujemy o wprowadzenie realnych zachęt i przedstawienie wiarygodnego programu zwiększenia powszechności szczepień na COVID-19, wygaszenie konfliktu politycznego z Unią Europejską oraz współpracę ze związkami zawodowymi i związkami pracodawców, w celu wprowadzenia skutecznej ochrony pracowników i interesantów przed zakażeniem COVID-19. Apelujemy o przedstawienie wiarygodnego programu powrotu inflacji do celu NBP w przewidywalnym horyzoncie czasowym. A nade wszystko apelujemy do wszystkich sił politycznych w Polsce o przedstawienie programów wzmocnienia systemu ochrony zdrowia, inwestycji w edukację i naukę oraz przygotowanie Polski do skutecznej walki z kolejnymi falami COVID-19 oraz epidemiami, z którymi nieuchronnie przyjdzie nam walczyć w przyszłości.

[Zespół doradczy ds. COVID-19 przy prezesie Polskiej Akademii Nauk](#)

Przypisy

1. Bukowski P. i Paczos W., [Why is Poland's economy emerging so strongly from the pandemic? A comparison with the UK](#), LSE European Politics and Policy blog, 2021
2. Baldwin R. i Weder di Mauro B., [Mitigating the Covid-19 Crisis: Act Fast and Do Whatever it Takes](#), Centre for European Policy Research, 2020
3. International Monetary Fund, [World Economic Outlook](#), 2020
4. Obliczenia własne na podstawie danych w: Karlinsky A. i Kobak D., [Tracking excess mortality across countries during the COVID-19 pandemic with the World Mortality Dataset](#), eLife, 2021; [World Mortality Dataset / GitHub](#)
5. Dane dotyczą skonsolidowanego długu instytucji rządowych i samorządowych (tzw. „dług EDP”); na podstawie [danych udostępnionych w serwisie Gov.pl](#)
6. Główny Urząd Statystyczny, [Szybki szacunek wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych w grudniu 2021 roku](#)
7. International Monetary Fund, [World Economic Outlook](#), 2019
8. [Dr Wojciech Paczos dla TOK FM](#) (7.01.2022)
9. Bukowski P. i Paczos W., [We need more progressive taxation, and a wealth tax, to pay for the Covid-19 rescue packages](#), LSE European Politics and Policy blog, 2020

10. International Monetary Fund, [World Economic Outlook](#), 2021
11. European Bank for Reconstruction and Development, [Regional Economic Prospects: Bittersweet Recovery](#), 2021
12. Zespół ds. COVID-19 przy Prezesie Polskiej Akademii Nauk, [stanowisko nr 10: Konsekwencje pandemii COVID-19 dla zdrowia psychicznego i edukacji dzieci i młodzieży](#), 2021
13. [Serwis Gov.pl o Krajowym Planie Odbudowy](#)
14. Paczos W. i Rachel Ł., [Stanowisko 1/2022: Jak obniżyć inflację w Polsce: czy miękkie lądowanie jest jeszcze możliwe?](#), 17.01.2022

Tagi: polska akademia nauk, pan, koronawirus, covid19, zespół doradczy, stanowisko, gospodarka, pandemia

Metryczka

Wytworzył:	Zespół doradczy ds. COVID-19
Data wytworzenia:	07.02.2022
Opublikował w BIP:	Agnieszka Borowa-Malinowska
Data opublikowania:	07.02.2022 10:26
Ostatnio zaktualizował:	Agnieszka Borowa-Malinowska
Data ostatniej aktualizacji:	07.02.2022 10:26
Liczba wyświetleń:	170